

Még mindig kísérleti adás?

Egy tévénező észrevételei

Tudom, nem mondok semmi újat és meglepőt, amikor azt állítom, hogy értékelés nélkül nincsen minőségi alkotás. Mégis az tapasztalható, hogy egyes kulturális tevékenységek kritikai számbavétele a délvidéki magyar művelődési közéletünkben hiányzik. Ilyen például a rádió- és a tévéműsorok kritikája. Annak ellenére, hogy az intézmények az alapítójuk számára minden évben elkészítik, s megvitatásra bocsátják évi teljesítményüket, amit általában vita nélkül mindig el is fogadnak, ez mégsem tekinthető megfelelő értékelésnek. Először azért, mert e beszámolókat minden intézmény saját maga készíti el, és természetesen, hogy a legjobb színben tünteti fel a tevékenységét. Másodszor, az alapító sohasem a magyarság szemszögéből és értékrendszere szerint méri fel, s kéri számon az egyes intézmények teljesítményét, sőt az ilyen fajta tevékenység kifejezetten rossz pontnak számít. Így az ilyen jellegű értékelés kimarad a jelentésekből, még akkor is, ha netán az intézmény munkaprogramjába ilyen célok egyáltalán szerepelnek, figyelembe véve azt, hogy a hatalom által kinevezett vezetőknek a nagy többsége a túllihegett lojalitása miatt ezt nem is igényli. Harmadszor, az évi jelentések nem helyettesíthetik a rendszeres kritikákat és értékeléseket, mert más kategóriát képviselnek, s nem alkalmasak egy adott társadalom véleménynyilvánítására, még kevésbé az értékrendszerének a kialakítására. Végezetül pedig minden igazi alkotó igényli a megmértetést, munkájának a minősítését. A gondot csak az jelenti, hogy a délvidéki magyar közéletben nem alakult ki egy egészséges kritikai párbeszéd, minekután az alkotók általában minden bírálatot, ha az egyértelműen nem pozitív, nem a művel szembeni kritikának, hanem a személyüket ért támadásnak nyilvánítják. Ettől függetlenül egy normálisan működő kulturális közélet kialakításához, illetve annak kialakulásához föltétlenül szükséges egy építő jellegű, érvekkel alátámasztott, s a bírálatokat mindig megindokoló kritika. Ezt a célt igyekszik szolgálni ez az Újvidéki Televízió műsorait értékelő írás is.

Ez alkalommal nincs szándékomban elemezni a műsorok politikai és pártpolitikai elkötelezettségét, hisz ismeretes, hogy az Újvidéki Televízió a délvidéki magyar médiumok közül a leginkább szolgálékú, s a leg hívebb kiszolgálója volt mindig az adott hatalomnak, még akkor is, ha a korábbi magatartásukkal ellenkező elveket kellett vallaniuk. És mindez nem csak Fekete Elvira és Szakállas Ottó korszakára értendő, hanem sajnos a kezdettől egész a mai napig, azzal a megjegyzéssel, hogy ez a túllihegett lojalitás időszakoként erősebb, illetve gyengébb formában nyilvánul meg. Ezt a megállapítást már azért is helytállóknak kell tekinteni, mivel az úgynevezett „rendszerátalakítás” után csupán a főszerkesztő került egy székekkel lejjebb, a többi lojális és megbízható vezető mind a mai napig a helyén maradt. Igaz Milenkovics Szvetisláv nyugdíjaztatása révén már nem lihegi körül a hatalmi vezetőket, de fiát azért biztonsági okokból sajnos még „ott felejtette.” Az is megállapítható, hogy a szerkesztéspolitikai nem a magyarországi polgári körökkel, s a nemzeti erővel, hanem a Magyar Szocialista Párt tagjaival, s annak kormányával szimpatizál (az elvtárs az elvtárssal), annak ellenére, hogy a hatalomváltás után Pestre szaladtak (akkor még az Orbán-kormányhoz) eldicsekedni „forradalmi győzelmüket”. De már ez is haladásnak számít (vagy csak mimikrinek?), mivel Szakállas Ottó időszakában Thürmer Gyula volt a legkedveltebb magyar politikus. Az ő korszakához kötődik az a visszataszító intézkedés is, amelynek a következménye még mind a mai napig sajnos jelen van, és a hatalomnak a minden áron (akár gerinctelenül is) való megfelelés igyekezetét jelképezi. A Napjaink c. műsor indításakor ugyanis az adás kezdetén megjelenő szimbólum a piros alma volt. Ezt „valaki?” túl magyarkodónak találta, ezért a pirosat (morbid módon) kékre, „nemzeti színűre” változtatta. Az „ügyeletes cenzornak” úgy látszik ez sem volt elég, ezért több kék almát alkalmazott, minden másodikat félbevágatott, és így a kék színt a félbevágott fehér követi, amely a barnásvörös alapon már a jugoszláv nemzeti színeket szimbolizálja. Ezt a nem-

zettudat-hasadásos intézkedést még népszerűsítették is oly módon, hogy a nézőket jutalom ellenében „kék alma-műreemek” készítésére buzdították. Így születtek giccsfestmények, kék almatorták vagy kézímunkák. Azok a megtévesztett nézők, akik nem vették észre ennek az agyafúrt ötletnek a magyarságtudatot romboló hatását, és a szereplési vágyukat is ki akarták elégíteni, kapva-kaptak ezen az (ördögi) alkalmon.

Most mégsem ezt, a tévé politikai magatartását kívánom górcső alá venni, hanem a televíziózás kultúráltságát, szakszerűségét, szerkesztéspolitikáját, az operatóri rátermettséget, a bemondók magatartását, s nyelvi készségét, valójában azt, hogy a délvidéki televíziózás túllépett-e a korábban feltüntetett „kísérleti adásokon”, és felnőtt-e a tévénézés európai színvonalához.

SZERKESZTÉSPOLITIKA

Szem előtt tartva az Újvidéki Televízió műsorainak a sokféleségét, nem lehet egy egységes, minden műsorra vonatkozatható értékelést kialakítani. A Híradó alapján, amely a műsoridő legnagyobb részét képezi, s amely ezáltal, de a fontossága révén is a legmeghatározóbb a szerkesztéspolitikában, semmiképp sem lehet a tévét délvidékinek (szerb szóhasználat szerint vajdaságinak) nevezni, mert a Híradó a belgrádi szerb nyelvű adás magyar nyelvű fordításából és az újvidéki városi tévé műsoraiból összeszerkesztett hírműsor, nagyrítván megtűzdelve egy-két délvidéki és magyarországi eseménnyel. Ahelyett, hogy az itt élőknek többnyire a környezetük eseményeit tudósítanak, a szerkesztők a dél-szerbiai, a kosovói, a belgrádi stb. eseményekről adnak jelentéseket. Ez a több mint 80 %-os arányeltolódás meghatározza az egész szerkesztéspolitikát. A tudósítók csak Temerinig, Óbecséig, a legjobb esetben Adáig jutnak el. A Tiszavidéken vagy Észak-Bácskában, a délvidéki magyarság nagy többségénél úgy látszik nem történik semmi említésre méltó esemény. Még mostohább elbírálásban részesül a nyugat-bácskai régió. Néha hetek, hónapok múlnak el anélkül, hogy a Híradóban helyet kapna. Még a dorozói Durindó és a Gyöngyösbokréta átfogó ismertetése is kimaradt a műsorból, „műszaki okokra hivatkozva”. Minden Híradóban (kötelezően?) jelen van egy mezőgazdaságról szóló riport, amely némileg javít ezen az arányeltolódáson. Igaz, ez is többségében az óbecsei vagy adai nagygazdaságoknak a vezetőit szólaltatja meg, de az sem ritka, ha a Szerémségből (Ruma,

Pazova, Indija), sőt szűkebb Szerbiából (Szabács) tudósít a (valószínűleg szerb) riporter. Még mostohább sorsra ítéltetett a délvidéki magyar kultúra. Ha van is ilyen blokk, az főleg az újvidéki művelődési történekekről szól. Csáki Ágnes például csak az újvidéki szerb alkotók kiállításáról tudósít. Még szerencse, hogy a kritikáit nem ő, hanem a bemondó ismerteti, mivel riporter teljesítménye nem megfelelő. Ez egy „kényszerbeugrásból” állapítható meg, amikor egy (valószínűleg évi szabadságból eredő létszámhiány miatt) kishegyesi tudósítást kellett készítenie. Főleg a befejező mondatokon érződött, hogy a szöveget olvassa, és azt is nehezen. (2002. VIII. 9.) Ugyanez volt tapasztalható az adai riportnál is. (2002. VIII. 22.)

Pándi Oszkár is hasonlóan csak a székváros zenei eseményeiről számol be. Csupán külföldre vagy a JMMT által szervezett vajdasági zeneszerzők vándorkoncertjére volt hajlandó kimozdulni Újvidékről. És ha már szóba került e két munkatárs tudósítása, sajnálatlaltal kell megállapítani, hogy ezen kritikák miatt egyetlen alkotó sem fog megsértődni. Ez azért sajnálatos, mert ezek valójában nem valódi értékelések, hanem a dicséretes áradata. Különösen vonatkozik ez Pándira, aki már-már egy külön dicsérő szógyűjteményt alakított ki a „briliáns technikákból, a mélyen átélte játékstílusokból” stb. – amit mind a zeneiskola tanulóira, mind a legnevesebb művészekre egyaránt alkalmaz. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy minden művészt le kellene dorongolni, de egy reális értékelést, amiben van néhány észrevétel a még tökéletesebb szereplésre vonatkozóan, mint például a budapesti Magyar Rádió Új Zenei Újság című műsorában, valahogy úgy, ahogy azt elvárná a néző. De még sokkal inkább azt várnánk el, hogy a délvidéki magyar kultúráról kapjunk **rendszeresen** tárgyilagos, s a magyar értékrendszer szellemében készült tudósításokat. Ez lenne a legfontosabb feladata az Újvidéki Televízióknak, föltéve, ha a szerkesztéspolitika magyar szellemiségű lenne. Sajnos ez nem tapasztalható. Összegezve az eddigieket: a huszonhárom vagy huszonnégy perces Híradóban általában csak három perc jut a délvidéki témáknak. Nem ritka, hogy még ennyi sem.

A Híradó „nagykorúságának” hiányát bizonyítja az a tény is, hogy sokszor nem rendelkezik képanyaggal, ami miatt sokkal jobban hasonlít a rádió híradására, mint televíziós műsorra. Azzal, hogy a képernyőn a szövegben említett város képe jelenik meg (néha a belgrádi riportoknál is csak ez látható), még nem válik az adás tévészerűvé. (A 2002. V. 30. világszépe vá-

lasztásról nem volt képanyaguk.) Még bosszantóbb, ha a nézőt kiskorúnak tekintik azzal, hogy a korábbi felvételeken nem tüntetik fel, hogy azok nem a riporttal azonos időben készültek. Az viszont már sértő, mert olyan naivnak nézik az embert, ha a bemutatott helyszín nem azonos a közölt szöveggel. Például a 2002. VI. 14. Híradóban Kasza az Országházban beszélt, a képeken pedig egy korábbi, a szabadkai Városháza dísztermében felvett felvételek voltak láthatók, minden erre vonatkozó utalás nélkül. A 2002. VII. 24-i tudósításba a szerbiai parlamentben Buba Morina és a miloševići kormány egyes tagjai voltak láthatók, ami hihetetlen, s ezek a hanyagságok a tévé hitelességét is kétségbe vonják. A 2002. VII. 30-ai riport szintén a szerbiai parlamentből tudósított, ahol Kasza mögött a szerbiai zászló mellett a magyar lobogó is ki volt tűzve. Az biztos, hogy a felvétel nem a szerbiai parlamentben készült. Az is sértő a nézővel szemben (akiről úgy gondolják, majd nem veszi észre, mert olyan naivnak tekintik), hogy a hosszabb tudósítói szövegeknél, mivel a helyszíni felvételek rövidre sikeredtek, ugyanazt a képsort többször is bevágják. Minden komoly szerkesztő ugyanis a feladat kiosztása előtt tudatában van annak, hogy az adott riport hány percig tarthat, és ha már az újságíró a stábbal együtt a helyszínre küldte, akkor érthetetlen, hogy az operatőr miért nem készít a megadott időtartamnak megfelelő (kétszer annyi) felvételt. Ez csak odafigyelést, igényességet és szervezethez való igényel. Az is zavaró, ha a bemondó felvezetői stílusban közöl egy hírt, a néző azt várja, hogy ezt egy képi riport követni fogja, miközben az adás egész más témával folytatódik. Például: 2001. X. 17-én. X. Y. sajtótájékoztatót tartott. Hogy mi hangzott ott el, arról nem lehetett megtudni semmit. Nem ritkák a fél információk sem. Pl.: 2001. XII. 9-én elmondták, hogy kiválasztották, s bemutatták az év legszebb magyar könyvét, de hogy melyik könyvről van szó, azt már nem közölték. Mindez megisméltódott a 11-ei Napjaink, majd másnap a Jelen-lét adásában is. A három riportból sem lehetett megtudni, hogy melyik könyvet tüntették ki. Vagy: 2001. XII. 10-én hírül adták, hogy Orbán Viktor Franciaországban tárgyalt, de azt elhallgatták (valószínűleg készakarva), hogy azért utazott oda, hogy átvegye a legmagasabb francia kitüntetést, amit külföldi személy megkaphat. A magyar szellemiség hiányát tükrözi a 2002. V. 27-ei Híradóban elhangzott azon hír is, miszerint ismertették, hogy Cannes-ban lengyel filmsiker született, de arról már hallgattak, hogy a rövidfilmek kategóriájában magyar film vitte el a pálmát, mint aho-

gyan a Híradóban nem lehetett szólni 2001. X. 23-án a magyar forradalomról sem. Magyarországról rosszat vagy semmit? Azt is el kellene már dönteni, hogy az Újvidéki Televízió hajlandó-e használni az itteni települések megnevezésekor a magyarországi Magyarországtudató Intézet által összeállított Határon túli magyar helynévszótárt. (Arany Lapok Kiadó, Budapest, 1990.) Mert ez az összevisszaság tovább már nem folytatható. Például a 2001. X. 19-én sugárzott adásban egyazon riportban hol Becskereket, hol Zrenjanint mondtak.

Újabb a Híradóban a különböző tudósításokat egy állandó „betét” választja szét, megszakítva, szét-tördelve az adás folytonosságát. Persze ezzel is kevesebb hírt szükséges a műsorba beszerkeszteni. Az viszont már teljesen érthetetlen, hogy milyen logika szerint iktatják be ezeket az elválasztó részeket, mivel nem a különböző témájú híreket választják el egymástól (külpolitikát pl. a belpolitikától, a művelődést a mezőgazdasági témáktól), jelezvén ezzel a témaváltást, hanem teljesen rendszertelenül, általában az azonos riportok közé teszik. Az is érthetetlen, hogy mi szükség van a közlésekhez (néha) háttérzenét beszerkeszteni. Talán azért, hogy a közlendőket rosszabbul lehessen hallani? A Jelen-lét 2002. V. 7-i adásában például Bada István nyilatkozatát a zene miatt nem lehetett megérteni.

A felsorolt hiányosságok esetlegessége természetesen attól is függ, hogy az adott műsort ki szerkeszti. A legkorrektebb szerkesztő Nagy Nándor és Márton Attila. Az előbbi mindig megfelelően öltözött, megadva ezzel a nézőnek a tiszteletet, beszédstílusba meggyőzően udvarias, pártatlan a szerkesztői viszonyulása, s nem hallgatja el, bocsánatkérően szóvá teszi az esetleges technikai hibákat. Ő a legigényesebb újságíró. Ugyanez mondható el Márton Attiláról is. Tehetséges, jól képzett, fiatal újságíró, s ha az „elvtársak” nem üzik el vagy lelkiileg nem nyomorítják meg, nagy tévés karrier áll előtte, annak ellenére, hogy nem bemondói, inkább újságírói alkat. Egy dologban azonban el kell marasztalni. Az ő általa szerkesztett Híradókban ugyanis nincs vagy csak nyúl farknyi a kultúráról szóló riport. Ennek legbántóbb példáját tükrözte a 2002. szeptember 6-án sugárzott adás, amikor is egyetlen szó sem hangzott el a magyarkanizsai Írótaborról. Úgy viszonyult ehhez a szerkesztő, mintha Magyarkanizsán nem történt volna semmi sem. Ha már nem volt képanyaguk, akkor is (akár telefonos jelentésben) be lehetett volna számolni a délvidéki magyar ér-

telmiség e rangos eseményéről. Ez még akkor sem nézhető el, ha egy különálló művelődési műsorban beszámolnak az ott törtétekről. Ez is azt bizonyítja, hogy az újvidéki tévé nem a délvidéki magyarság kulturális intézménye, hanem a belgrádi, s az Újvidéki Televízió magyar nyelvű változata.

Kiváló bemondói vénával Kartag Nándor és Buda Hajnalka rendelkezik leginkább. Az ő szövegmondásuk minden igényt kielégít, és bármelyik tévéstudióban megállnák a helyüket. A szerkesztői tevékenységükről sajnos már nem lehet ilyen elismerően szólni. Nem kétséges, hogy Kartag a legjobb bemondó az Újvidéki Televíziónál, de túllihegett lojalitása, bátortalan magatartása és az „elvtársak” bírálatától való félelme rányomja a bélyegét egész szerkesztéspolitikájára. Az ő műsorában elképzelhetetlen, hogy arról a szavalóversenyéről, amelyen a Szózat és a Himnusz volt a kötelező vers, elhangozzon az a verssor: „Hazádnak rendületlenül légy híve ó magyar...” vagy az a dalszöveg: „Boldog Asszonyanyánk ... Magyarországról, édes hazánkról, ne feledkezzél meg szegény magyarokról.” 2002. VII. 28-án az aracsi Pusztatemplom emlékünepségéről szóló riportjában is szívesebben beszélgetett egy pártfunkcionáriussal a torontáltordai eseményekről, mint a szervezővel a pusztatemplomról vagy Huzsvár püspök úrral a bánági magyarságról. Nehogy azok véletlen fölvegyék a kegyetlen kisebbségi magyar sorsot. A riport végén persze (aminek nem is volt befejező mondata) nem a székelyhimnusz hangzott el, amely különben a műsor befejező száma volt, hanem a Honfoglalás c. film egyik zeneszáma. Ez Kartag számára természetes és helyes. Ezzel a riporttal kapcsolatban még meg kell jegyezni, hogy csak felületesen, csupán egy régebbi forrásmunkából tájékozódott a romtemplom keletkezésének időpontjáról, mivel az utóbbi időben a fellelt adatok alapján meg lehet határozni építésének dátumát. Említést érdemel az a szerkesztési elve is, miszerint nem mutatható be olyan magyar vonatkozású riport, amit ne követne a szerb megfelelője (Jelen-lét 2002. VIII. 27.), vagy ha netán közös műsorról lévén szó, akkor a kép nem a magyar, hanem a szerb fellépőket mutatja be. (Nehogy valaki magyarodással vádolja a szerkesztőt.) Erre a legjobb példa a 2002. VII. 8-i tudósítás, amely a törökbecsei (nem újbecsei, amint azt évekkorábban nevezték) színházi estéről szól, ahol nem a magyarok, hanem a niši cigányok táncát mutatták be. A délvidéki magyarságot biztosan jobban érdekli az idegen, mint a sajátja! Ez a

magatartás sajnos minden szerkesztőre vonatkoztatható, de Kartagra a legjellemzőbben.

Buda Hajnalkánál más a helyzet. Az ő bemondói készsége is kiváló, dinamikus, meggyőző és szövegközlése hibátlan, bár a kötetlen beszélgetése néha lámpalázias (?) és mesterkéltné. (Halló Tévé.) Szerkesztésmódjára viszont ránehezedik a feldolgozott téma kellő ismeretének a hiánya. Ez főleg az általa vezetett és szerkesztett Halló Tévé c. műsorban mutatkozott meg, amikor a kuruzslók kategóriájába sorolható „ingszakértőket”, „energiaközvetítőket”, stb. népszerűsítette. Ezzel többet ártott a tudománynak, amelynek közkincsé tételére vállalkozott, mintha semmit sem tett volna, nem beszélve arról a számtalan megtévesztett, anyagi költségekbe vert egyénekről, akik egészségüket kockáztatva elhitték ezeket a badarságokat. De nem csak ebben nyilvánul meg egészségügyi ismereteinek felszínessége. (Azért hangsúlyozom az egészségügyet, mivel Buda Hajnalka általában ennek a témának a tudósítója.) Olyan egészségügyi témákért lelkesedik és tart bemutatásra alkalmasnak, amelyek már nem számítanak újdonságnak, s ezeknek a bemutatása is felületes. Viszont a valóban aktuális problémákat szó nélkül hagyja. Különben ő volt a már említett „kék alma” egyik népszerűsítője is.

Külön kategóriába sorolható Vojvodity Ágnes és Nyári Antal. Az előbbiről egyértelműen érezhető, hogy Szakállas Ottó „hagyatékán” nevelkedett, és ezt a szellemiséget képviseli még ma is, igaz sokkal mérsékeltebb formában.

Nyári a mellébeszélés, a „téma maszatolásának” az igazi mestere. A Napjaink c. műsorban már-már dühítő volt szemlélni, miként engedi szabadjárá a meghívott vendégek csevegését, hagyja szétfolyni a felvetett probléma tárgyalását és addig húzza az időt, hogy a nézői kérdésekre, amelyek esetleg kellő irányba terelhetnének volna a vitát, már nem kerülhet sor. Az ő műsorában rázós témák nem szerepelhetnek, de ha mégis fölvetődne, azt ügyesen megkerüli. Nyári semmitmondásának legtipikusabb példája volt például a Jelen-lét 2002. IX. 3-ai adása. A torontáltordai történelmi tábor résztvevőivel készült majd félórás riportjában számára az jelentette a kultúránkról a beszámolót, hogy számtalan gyermekkel felolvasztatta az általános iskolai szinten begyűjtött és megírt munkákat, általában azonos tartalmú szövegeket, és unalomig „ragozta” azt az együgyű kérdést: szereted-e a történelmet? (Kérdezi ezt egy több éve dolgozó szerkesztő egy történelmi tábor résztvevőjétől. Biztos azért jöttek el a gyermekek,

mert nem szeretik.) Vagy: Sikerült-e barátságokat kötni? (Mi lehet erre a válasz?) Az viszont nem jutott eszébe (vagy nem merete, illetve nem akarta), hogy feltegye a tábor vezető tanárnak azt a kérdést például, hogy mennyire hiányos a gyermekeknek a magyar történelmi ismerete, vagy hogy a szülőföld múltjának ismerete erősíti-e a nemzetudatot (ez a fogalom Nyári számára valószínűleg tabu), miért nincs Torontáltordán tájház, amikor annyi régi ház olcsón eladó, és egyáltalán Bányában miért nincs egyetlenegy magyar tájház sem. Beszélgetés közben az operatőr bemutathatta volna a falu még fellelhető népi építészetét vagy az idős adatközlőket, a szerszámokat, illetve a falu mindennapos életét. Akkor nem lett volna szükség számtalanszor megmutatni, vágóképként alkalmazni Dobai János Torda monográfiáját. Nem jutott eszébe megkérdezni, hogy mit jelent a mind jobban öregedő falunak a fiatalok jelenléte, megmozdítja-e az ilyen jellegű tábor a falu kulturális életét, és még annyi hűsbavágó kérdést feltehető volt a magyar falvakkal és az oktatásunkkal kapcsolatosan. Az igénytelenség, az ötlettelenség, a bátortalan, megalkuvó magatartás és a riporter analízis következtében lehet csak ilyen unalmas, semmitmondó műsort készíteni. Vajda János Aracsról szóló könyvének ismertetőjét már nem is érdemes említeni, hisz Nyárinak erről semmi véleménye sem volt. Az ismertető abból állt, hogy a bemondóval felolvastatta a szerző előszavát. Hasonló módon zajlott le a 2002. IX. 5-ei Kontaktus című műsor is, amelynek sajnó szintén Nyári volt a szerkesztő-műsorvezetője. Nyári nem volt hajlandó meghallani a magyar nyelvű oktatás legfájdalmasabb problémáit. Egyszerűen elengedte a füle mellett, pedig már a beszélgetés kezdetén elhangzott az a vészes hír, hogy a niši cigánygyermek (valószínűleg valakinek a biztatására) megvárva az utolsó beiratkozási napot, amikor már nem lehet intézkedni, tömegesen beiratkoztak a szabadkai Széchenyi István Általános Iskolába. Nem a sándori vagy az újszedniki szerb tagozatokra, hanem épp a többségében magyar iskolába. Nem volt megjegyzése ahhoz sem, amikor Marcsók Vilma arra panaszkodott, hogy (a nagy demokráciánkban) csak a magyar tagozatoknak nincs elég hely a nagybecskereki középiskolákban. Valószínű, hogy véréjtékezni kezdett, amikor Balassa Júlia az önálló magyar iskolarendszer kérdését fölvetette, pedig ennek kellett volna lennie a műsor vezérfonalának. Mostanában a magyar oktatás kapcsán másról sem lehet hallani, mint a magyar nyelvű oktatásról az óvodától az egyetemekig, hisz egyedül ez jelenti a megmaradásun-

kat. Nyárit mégsem érdekelte ez a probléma, ezért gyorsan témát váltott, amiben sajnó a vendégek között is segítőkre akadt. Persze, lett volna lehetősége visszaterelni a beszélgetést erre a legfontosabb témára, de Nyárinak ez esze ágában sem volt. A délvidéki magyarság, de főleg az értelmiség kulturális igényeinek az ilyen méretű semmibevevése azok részéről, akiknek lehetőségük van minőségit alkotni, s mégsem teszik ezt, már bűnnek számít, annak ellenére, hogy az ilyenfajta „véleménynyilvánítás” a felettes elvtársaknál biztos dicséretet érdemel.

Hasonló mód kerül a kényes témákat G. Fehér Gyula is. Érthetetlen viszont, hogy ő, mint az irodalom művelője, az élő műsorokban milyen nehezen, körülmenyesen, szürkén fejezi ki magát, holott azt várná el a néző, hogy ő mint a szép szó mestere, kötetlenül, folyamatosan, Kartaghoz hasonlóan képes társalgást folytatni. Zavaró a „hogyan is mondjam” szavajárása is, hisz a nézőnek nincs lehetősége megkérni, hogy szíveskedjék, ha lehetne magyarul és folyékonyan.

Korrekt szerkesztői munkát végez Bágyi Ribár Renáta. Ő nem forradalmi lélek, nem akarja megváltoztatni a világot, nincs vágya kiemelkedni, magasba törni (legalábbis a látszat szerint). Beilleszkedik az adott helyzetbe, s a lehetőségekhez alkalmazkodva igyekszik becsületesen elvégezni a munkáját. Igaz, ez a magatartás nem tekinthető túl pozitív újságírói erénynek.

Meglepő színvonalat képvisel viszont Surányi Zoltán műsora. Ez az adás szinte berobbant az újdéki televíziózásba, hisz olyan témákat dolgoz fel, mégpedig átfogóan, minden szempontot szem előtt tartva, amitől eddig mindenki elmenekült. Ha fel is bukkant olykor-olykor az ilyen jellegű téma, azt az újságíró igyekezett úgy elkenni, hogy a végén még a gondolatfelvető sem ismert rá. Surányinak különösen az ifjúsággal foglalkozó műsora volt emlékezetes, és minden dicséretet megérdemel. Bármely tévéállomás büszkén vállalhatná a magáénak. Valamivel halványabb volt az értelmiségről szóló adás, bár ott sem a szerkesztő okolható. Inkább a vendégek összetétele lehet vitatható, hisz mindannyian egyetemi tanárok lévén, érthetően a felsőoktatás problémája felé terelték a beszélgetést, miközben az értelmiség feladatáról, főleg a kisebbségi körülmények közt élőkéről nem sok szó esett. Természetesen ez nem csorbítja a műsor erényeit, esetleg kívánatosá teszi a folytatást. Hogy milyen minőséget képvisel Surányi, azt kiválóan érzékelti lehetett, amikor a műsort nem ő, hanem G. Fehér Gyula szerkesztette. Surányinak mondanivalója van, és ennek a közlése ér-

dekében dolgozza ki a koncepcióját, s célratorően szerkeszti meg a műsorát. Ezzel szemben a 2002. VIII. 1-jén sugárzott Kontaktus c. adás, ha a meghívottak között nem lett volna ott Bicskei Zoltán és Póth Imre, az egész műsor egy szétfolyó, koncepció s mondanivaló nélküli, unalmas siránkozásban merült volna ki. Szerencsére Bicskei révén elhangzott néhány okos gondolat, mint pl., hogy miért költ az Újvidéki Tévé a nyugati kommerszfilmekre, amikor az itteni magyar filmek olcsóbb dokumentumfilmjeit is vetíthetnék. Sajnos a műsorvezető erre, de a többi felvetett kérdésre sem adott választ, vagy ha ő nem tartotta magát erre illetékesnek, akkor jelezte volna, hogy utánanézz a dolgoknak, s erről utólag értesíti a nézőket. Igaz ugyan, hogy a Magyar Szó 2002. VIII. 8. számában Serer Lenke azt állapítja meg, miszerint a meghívottak „... nem csak siránkoztak, hanem olyan ötletekkel is előálltak, amelyek a gazdasági (magyar) filmgyártást is talán elmozdítanák a holtpontról. ... Például elhangzott, hogy kellene” ... és itt jön a felsorolás, hogy mi minden kellene, s lehetne csinálni, ha pénz lenne. (Álmodik a nyomor.) Mi ez, ha nem siránkozás, persze Bicskeit kivéve.

Egy zavaró tényről azért mégis említést kell tenni. Surányi artikulációja és beszédkészsége nem rendelkezik bemondói erényekkel. Ha ezt meg tudná oldani, esetleg alkalmas műsorvezetővel, miközben ő a szerkesztői munkát irányítaná, a műsor az újvidéki televíziózás csúcsát jelenthetné.

Bálizs István szerkesztői tevékenysége átlagos, viszont a bemondói képessége enyhén szólva már nem üti meg ezt a szintet.

Bosznai Győző munkáján érződik a többéves tapasztalat, az erkölcsösség és a megfelelő nemzet tudat. Bár nem rendelkezik különösebb bemondói képességekkel, de a már említett tapasztalata, lassúbb olvasási stílusa, a bakizástól való félelme, átsegíti ezeken a nehézségeken. A Barázda mindenben megfelel az ilyen jellegű műsoroknak, bár Zs. Kapitány Éva kiejtésén nagyon érződik a szerb hangsúly és a kifejező-készsége is hagy némi kívánalmakat.

A Faggató, amennyiben azt Rácz József vezeti, érdekes, figyelemreméltó. Ő nem kerüli meg a „kellemetlen kérdéseket,” ellentétben Kartaggal, aki mindig ügyel arra, hogy a válaszadót csak a legjobb oldaláról mutassa be. A nézőt sajnos nem csak ez érdekli.

A Körkép című művelődési magazin hasonló színvonalat képvisel, mint a Jelen-lét, hisz a szerkesztője is azonos.

Külön kell szólni a két legproblematisabb műsorról, a sportról és a zenei adásokról. A sport évekig a Híradó befejező részét képezte, az utóbbi hónapokban azonban „modernizálták,” de lényegében csak annyi változott, hogy a bemondószerkesztők most kénytelenek köszönten a nézőket. Korábban ez ugyanis nem volt szokásuk. Ez még sértőbb volt, amikor a 2001. X. 9-ei Híradóban a telefonon jelentkező sportriporter a tudósítását a következőképpen kezdte: „Jó estét kívánok Bordás Ákosnak”. A nézőknek sajnos már nem járt ez a tiszteletadás. A változtatás ellenére a balkáni színvonal továbbra is megmaradt. A Híradó bemondói (sőt a belgrádi sportriporter is) zakóban, nyakkendővel kénytelenek túrni a meleget, amint az minden más tévéstudióban is szokásos, ellenben az Újvidéki Televízió sportújságírói gyűrött, rövid ujjú trikóban, kigombolt ingnyakkal „tisztelik meg” a kedves nézőket. Nekik ez a lezserség kijár!? Biztosan azért, mert a „hatalomhoz való elkötelezettségük” töretlen. A tudósításuk szövege alapján ugyanis nehezen hihető, hogy hármuk közül bármelyikük is (Bordás Ákos, Burány Endre, Túró István) Dudás Károly leírt és mindig hangoztatott elvért vallanak, miszerint ő a magyarok és a jugoszlávok párharcában mindig a nemzetének szurkol. Ezt tartja érzelmileg elfogadhatónak. Minden más viszonyulás egy megfelelő nemzeti öntudattal rendelkező egyén számára csak képmutatás. Hogy a tudósításaikból mennyire hiányzik ez az öntudat, arra számtalan bizonyíték sorakoztatható fel.

Ők egyszerűen elhallgatják, a legjobb esetben csak mellékesen közlik a magyar sportsikereket. Valószínűleg úgy gondolják, hogy a délvidéki magyarságban túlságosan is buzog az önbecsülés, nem szükséges azt még jobban erősíteni, mert még megeshet, hogy lelassul a beolvasztásunk. Ezt pedig az „elvtársak” nem néznék jó szemmel. Az itteni magyarság önbecsülését legjobban épp a nemzeti sportsikerekkel lehetne növelni, ennek ellenére elhallgatták pl. az Egyesült Államokban elért ideai magyar öttusasikereket, a párbajtőr-világbajnokságon megszerzett aranyérmét (2001. XI. 3.) a torna-világbajnokság magyar ezüstérmét (2001. XI. 3.), Lékó sakksikerét, a súlyemelő világbajnokságon elért magyar eredményeket, Lengyel Imre toronyugrásban megszerzett európai ezüstérmét, a vívó-világbajnokságon megszerzett arany- és bronzérmét (2002. VIII. 22., sem VIII. 24.) stb., hogy csak a talvalyi és az ideai eredmények közül említsünk néhányat. Az Európa-bajnokságon a megszerzett nyolc ezüst- és egy bronzérem helyett ők csak háromról tudósítottak,

mert számukra a magyar siker, az nem siker. Ezzel szemben naponta beszámoltak a különböző teniszmérkőzésekről (gondolják, ez jobban érdekli az itteni magyarságot, mint a nemzet eredményei) és Szeles Mónikáról, akinek eddig még egyszer sem jutott eszébe, hogy legalább egy centtel segítse honfitársait, pedig lenne miből. Magyar eredményekről csak mellékesen, halkán szabad szólni, nehogy magyarkodásnak tűnjön.

Ezt az elfogadhatatlan szerkesztéselvet és viselkedési stílust még tetézi a már-már minősíthetetlen szövegmondásuk. Nem ritka eset, hogy már az első mondatukban „bakiznak”, és ez mindvégig folytatódik. Bordás Ákosnak egyszerűen nem forog a nyelve, képtelen folyamatosan közölni mondanivalóját, gyakran elnyeli a magánhangzókat, sőt a szavakat is. Főleg az idegen nevek érthetetlenek tolmácsolásában. Sohasem a megfelelő helyen áll meg, hanem ahol épp elakad. Akkor nyel, sóhajtozik, levegőt vesz, csettint, cuppog vagy nyög, mert képtelen a folyamatos olvasásra. Bordás valószínűleg jó sportújságíró, de ennyi év után már be kellene látnia, hogy tévészereplésre, bemondásra alkalmatlan. Sokkal észszerűbb lenne, ha csak a szerkesztést és a szöveg megírását vállalná, míg a bemondást egy tapasztalt bemondóra bízna. Ez számára is megkönnyebbülést jelentene, hisz elkerülhetné a lámpalázás fellépést, a nézőknek nem kéne elszenvedniük a kínos szövegolvasást, a tévének pedig ez minőségi javulást eredményezne. Jó lenne, ha a főszerkesztő is ilyen irányú intézkedést kezdeményezne. Sajnos a többi sportriporter is hasonló problémával küszködik, amit végső ideje lenne megoldani.

A leggyengébb műsort Milenkovics Kamenko szerkeszti. Ha nem közvetítenék időnként Zentáról a Megzenésített versek c. rendezvényt vagy a különböző zenei fesztiválokat (Temerinből, Magyarakanizsáról, Torontálvásárhelyről stb.) nem lenne érdemes róla szót ejteni. Még akkor is ezt kell megállapítani, ha bizonyítottan „a magyar nyelvű zenei produkciónak nagy keletje van, a rendszeresen jelentkező adások igen népszerűek”. (Magyar Szó, 2002. IX. 13.) Ennek két oka van. Az egyik, hogy a szórakoztató műsorok iránt, legyen az bármilyen műfajú, kifejezetten megnőtt az igény, ami még nem kell, hogy azt jelentse, hogy jóval a „Lagzi Lajcsi színvonal” alá lehet licitálni. A másik, hogy az átlagos tévé néző kulturális igénye sajnos csökkenő irányt mutat, az elgondoltató, oktató műsorok (amint az olvasás) iránt is mind kevesebb az érdeklődés. Az „annyi becsmérelés” (Magyar Szó) miatt pedig

Milenkovicsnak magába kellene szállnia, és felkutatni mindazokat a hiányosságokat, ami miatt a műsorát elmarasztalják. Az a mindenkivel bizalmaskodó, tegeződő, pökhendi magatartása, túlzott gesztikulálása (néha már többet beszél a kezével, mint a szájával), bárgyú megállapításai hallatán a néző már-már nem tudja eldönteni, hogy mindezen bosszankodjon, nevéssen vagy sirjon. A csúcstot az a szereplése jelentette, amikor pár évvel ezelőtt a zentai Énekelt versek rendezvényén, amit Petőfi születésének évfordulója jegyében rendeztek meg (rövidnadrágban és lezser öltözékben jelent meg, miközben interjúalanya zakóban, nyakkendőben volt), azt a megállapítást akarta nyilatkozatából kikényszeríteni, persze, eredmény nélkül, hogy Petőfi költészete már nem vonzó a mai fiatalok számára. Mondja ezt a riporter egy Petőfi-émlékrendezvényen. A közvetítések időszakonkénti színhelye, a műpázsit, falusi házzal, kúttal, kerítéssel, művirágokkal, az ízléstelenség és a giccs tetőfokát jelenti. Ezt népszerűsíteni már bűnnek számít.

AZ ADÁSRENDEZÉSRŐL

Végső ideje lenne már kiharcolni, hogy a műsor a megadott időben, pontosan kezdődjön. Bosszantó, és nem képviselhet az adás európai színvonalat, amíg az óra mutatója percekig körbe jár, a kedves néző pedig azon évődik, hogy nem csak a pénzét, hanem az idejét is rabolja a tévé. De ez még áldásos helyzet, mert Szakállas Ottó szerkesztő idején, a félórás műsor néha másfél órás késéssel kezdődött. Persze, ha akadt olyan türelmes (értsd balga) néző, aki hajlandó volt ezt kivárni. Nem lehet megérteni, miért tűri el a vezetőség, hogy a magyar nézőket, de a tévé munkatársait is másodrendű polgároknak tekintsék. Ha a szerb nyelvű híradó miatt a magyar sporttudósítást nem lehetett befejezni (2002. VIII. 3.), akkor miért szükséges a magyarságnak eltűnnie, hogy pl. a reklámok miatt a magyar adások késéssel kezdődjenek, de még inkább azt, hogy a magyar műsorok kezdésidejét a szerb vezetőség a kénye-kedve szerint helyezze át, mint tette azt például 2002. augusztusában mind a mai napig a Napjaink és a Jelen-lét időpontjával. Ha már **édeni kisebbségi állapotokat élvezünk** ebben az országban, akkor a magyar szerkesztőség miért nem állítja a szerb vezetőket a kamerák elé, készít erről a témáról is egy vitatestet, pl. a Napjaink egyik adásában. Persze, ha lenne a szerkesztőségben egy kis bátorság, tartás és önbecsülés, akkor szembesülhetnének a szerb nézők is,

hogy mennyire egyenlők azok a jogok, amelyeket a magyarság élvez.

Az adásrendezői hibákat sajnos nem csak kívülről álló körülmények okozzák. Nem ritka, hogy a képbejátszásnál az első szavak nem hallhatók (többek között 2001. X. 8. vagy 2002. IX. 3.). (Lehet ez vágási hiba is?) Történetesen, ha a tudósítás névvel kezdődik, s épp ez van levágva, akkor a néző előtt az egész tudósítás rejtély marad. Baj van a feliratokkal is. Számtalanszor nincs feltüntetve, hogy „korábbi felvétel”. Néha különböző helyszíneket ugyanazzal a felirattal jeleznek. (Pl. 2002. VIII. 4-én angliai és franciaországi képek követték egymást, s már az angliai képeknél megjelent a franciaországi felirat, majd ezt megismételték a francia helyzetjelentésnél is.) Az elnézés-kérés általában elmarad. Nem ritka a névtévesztés (pl. 2002. III. 12. Pásztor István tartományi képviselőt Sándornak keresztelték el, stb.) vagy a helyesírási hiba. Az viszont már mindenképp elvárható volna, hogy a Forum kiadóház nevét ne hosszú ó-val írják ki, még akkor sem, ha ez lenne a helyes, ugyanis az intézmény ezt a formát választotta és fogadta el nevéül. (Ez alól csak Bogdánfi Sándor kiegészített kivételt, az általa fordított Tito-művek bőrkötéses kiadványában, neki, érdemeit tekintetbe véve, ez úgy látszik szabad volt.) Gyakorik a képcserék, (2001. X. 8-án egy másik értekezés képeit vágják be, v. 2002. III. 9-én v. VI. 24-én) vagy nem éles a kép (pl. 2002. III. 14-én v. 2002. IX. 15-én a magyarittabai Kossuth-ünepségen v. 2002. IX. 23.). Torz a hang (pl. 2002. VIII. 6. Jelen-lét) vagy a már említett háttérzene érthetlenné teszi a szöveget. (2002. V. 7.) Az is megtörtént, hogy a szerb szöveget nem törölték le, minekután rámondták a magyart is. Így egyik sem volt érthető. (2002. IX. 18.) Sokszor kínos percek múlnak el a kép bejátszásáig, amikor a szerencsétlen bementő kénytelen könyörgően félrenézni az adásrendezőre vagy a képernyőre. (2001. X. 14.) A Közel-Keletről olyan régi térképet mutattak, ahol a határok már több mint 50 éve megváltoztak. (2002. IX. 15.)

Természetesen a hibák gyakorisága sokban függ attól, hogy ki az adásrendező. Trnovác Ilonánál például csak végtelenül ritkán adódnak ilyen zavarok. Akár meg is lehet a névkiírás előtt tippelni, hogy az adáshibák nélküli Híradót Trnovác Ilona vezényelte le. Nem tudom, hogy a vezetőség valamilyen módon értékeli-e az ilyenfajta teljesítményt?

AZ OPERATŐRI MUNKA

Az átlagos néző nagy többsége általában nem érzékeny az ilyen jellegű mulasztásokra, nem annyira igényes, hogy ilyen követelményei is lennének. Mégis, ha egy tévészerkesztőség európai, és nem „a kísérleti műsorok” színvonalán kíván működni, akkor az operatőri munkát is ilyen szintre kell emelnie. Nem engedheti meg az olyan hibát, hogy a riportalany arcának közepét a mikrofon eltakarja (pl. a 2002. III. 9-i Jelen-lét műsorában Ádám Olga arcát „kettészelte” a mikrofon, vagy 2001. XI. 13-án ugyancsak a Jelen-létben Kasza Éva arcát szintén középen eltakarta a mikrofon). Az is óriási, bosszantó hiba, ha pl. a néptáncnál nem a táncosok lábát vagy a fejét, hanem a fenekét mutatja a kamera. (2001. XII. 11.) Megtörténik, hogy a kamera élesége nem a beszélőn, hanem a riporteren volt (2001. X. 8.), de még bosszantóbb, ha nem követi a riportalanyt. Az operatőri baklövések olykor humorosak is lehetnek, persze nem az érintettek számára. Ilyen volt látható a 2002. IX. 8-i Körkép c. kulturális műsorban is, amikor a magyararkanizsai Írótaborról szóló tudósításban a koszorúzáskor a tévé képernyőjét teljes egészében kitöltötte az éppen lehajoló Pomogáts hátsó fertálya. Lehet, hogy ez is egy operatőri postmodern művészeti irányzat?

Összegezve ezt a témát, mindenképp megállapítható, hogy az operatőri munka nem éri el az európai színvonalat. Sokkal inkább a „kísérleti adások” szintjén áll.

RIPORTERI TEVÉKENYSÉG

Ezt a témát a szerkesztéspolitikánál már részben érintettük, és az is vitathatatlan, hogy erről lehet a legkevésbé általánosságokban beszélni. Vannak kiváló riporterek, mint például a Faggató című műsornál Rác József. Viszont „dolgoznak” olyanok is, akik csupán a mikrofont tartják, s mindenre, bármit is mond a megkérdezett, helyeslően bólogatnak. Ha van is néha kérdésük, abban sincs köszönet, mert vagy olyat kérdeznek, amire egyértelmű a válasz (pl. Örül a kitüntetésnek? vagy Örül a nyereségnek? 2002. IX. 22.) Az is gyakori, hogy számtalanszor felteszik ugyanazt a sablonos kérdést: Tetszik a táborozás? v. Szeretsz strandolni? (a felelet általában igen, kivételes esetben nem). Mit szeretsz jobban, játszani vagy tanulni? Ezt kérdezi a riport az elsős kisdiktól. (Halló Tévét, 2002. IX. 22.) Az ilyen kérdések természetesen érdektelenné, s céltalan-

ná teszik a riportot. Még bosszantóbb, és ez általános jelenség, hogy a kérdés nem is kérdés. Például: A temerini 44-es monográfiát többéves munka előzte meg. (2001. X. 30.) Mi itt a kérdés? Vannak, akik kerülnek a „rázós” kérdéseket, főleg a politikaiakat. Azt is mondhatnánk, hogy „elmaszatozzák” a problémát. Úgy, mint a Mátyás királyról és a molnár lányáról szóló mesében: mondanak is valamit, meg nem is, fel is vetik a témát, meg nem is, a konklúzió pedig mindig elmarad.

A legnagyobb gondot mégis az jelenti, hogy a riporterek nem készülnek fel az adott témakörből, ezért egyrészt a kérdéseik felemásra sikerednek, másrészt tárgyi tévedéseket vétének. Például: 2001. X. 30-án a Jelen-lét adásában Megyeri Lajos nem Kőművesné Nyári Márta versét zenésítette meg, hanem Kenyeres Kovács Márta: Fölszállott a sármány című költeményét. Vagy 2001. XI. 16-án msgr. Tietze Jenő preláthus úr nem Mohácsi, hanem Mocsáry Lajos-díjat kapott. Vagy 2001. XII. 9-én Buckó-gányó hangzott el egy művésztelep nevéként a Bucka-gányó helyett. Vagy 2002. V. 10-én az ismertetett holland politikus nem baloldali, hanem ultra jobboldali stb.

Bajok vannak a stílussal és az udvarias fogalmazással is. Például: (2002. II. 9.) nem „kidobták”, hanem kizárták a minisztert a kormányból. Vagy (2002. VII. 30., Jelen-lét) „Hogyan csapódtál a színház közelébe?” – hangzik el a kérdés a kerültél helyett. Nem *meghirdették*, hanem kihirdették a győzteseket (2001. X. 8.). A paprikatermés nem *alábbhagyott* (a szerb podbacila kifejezés tükörfordítása), hanem nem volt bőséges (2001. X. 8.). A Duna nem esik, hanem apad. (2002. VIII. 22.). Az „előrelátták” kifejezést (a szerb predvideti tükörfordítása) is ideje lenne már elfelejteni (pl. 2002. IX. 8.).

A BEMONDÓI TEVÉKENYSÉG ÉRTÉKELÉSE

Sajnos a bemondók egy jelentős része sem éri el az európai színvonalat, bár ezért főként nem ők a felelősek, sokkal inkább a szakemberképzés lehetőségének a hiánya. Ha nem az lenne a televízió vezetőségének a módszere, hogy a bemondójelöltek képzését az időjárás-jelentés beolvastatásával kezdenék, majd a képek alámondásával folytatnák, míg végül (szakemberhiányra hivatkozva) a mély vízbe dobják, azaz kamerák elé állítják őket, akkor az ilyen „szakembernevelés” után nem kell csodálkozni a szövegolvasás színvonalán. Ilyen elrettentő példa volt a 2002. VIII. 9-i Hír-

adóban is, amikor a láthatatlan, névtelen (valószínűleg) fiatal bemondójelölt, olyan szörnyű szerb kiejtéssel és hangsúllyal olvasta a szöveget, hogy az már botrányos volt. Valamivel jobb volt a női bemondójelölt, de az ő képalámondásán is érződött, hogy még képzetlen. A helyes az lenne, ha a jelöltekkel legalább fél vagy egy évig szakember foglalkozna, lehetőleg Budapesten, és ha ott igazolást nyernek, hogy megfelelnek, csak akkor szabadna bemondói feladatokat bízni rájuk. Ez mind a tévé, mind az alkalmazottak érdekét szolgálná. Sajnos az idősebb bemondók között is van néhány, akik nem érik el a megkövetelhető színvonalat.

Ennek ellenére mégis rendelkezik a tévé néhány kiváló bemondóval. Elsőnek Bosznai Tímeát kell megemlíteni, akinek kiejtése, hanglejtése, hangképzése, hangsúlyozása minden követelményt kielégít. Érti és értelmezi a beolvasott szöveget, kiejtésén nem érződik sem az újvidéki Telep „tájszólása”, sem a szerb nyelv hatására kialakuló magánhangzó-rövidülés sem. Megjelenése a képernyőn mértéktartó, kifinomult, esztétikus. Hasonló értékeket képvisel Kalmár Aranka is, aki tapasztalt, lámpaláz nélküli? (legalább is a nézőnek ez a benyomása), nyugodt szövegmondása mindig érthető. Az utóbbi időben nagyon sokat fejlődött Kruncz Anikó, de a szövegértelmezése néha még nem tökéletes, és a ragok, képzők vagy az alanyi és tárgyi ragozás használatánál is olykor-olykor „bakizik.” Ez állapítható meg Brücker Istvánról is, aki kezdetben borzasztóan lámpalázos lévén sohasem tudta, hogy az adott mondatnak (a végén) mi lesz az értelme. Úgy gondolta, ha nem áll meg a tévedésnél (és ezt többen is így teszik), akkor a néző azt gondolja majd, hogy nem a bemondó hibázott, hanem ő nem hallotta vagy értette félre a szöveget. Ez lehet, hogy hasznos hozzáállás, de nem túl „illendő.” Mindenesetre Brücker is nagyon sokat fejlődött, és remélhetően rövidesen kiváló teljesítményt produkál majd. Azt viszont szóvá kell tenni, hogyha a meghívott vendég zakóban túri a reflektorok melegét, akkor a műsorvezetőnek sem illik ingujjra vetkőzni. (Halló Tévét, 2002. IX. 22.)

A bemondói teljesítmény értékelésénél mindenképp fel kell hívni a figyelmet néhány jellegzetes hibára. Kovilj (Felsőkaból) nem azonos Kovinnal (Kevevárával). (2002. VIII. 8.) A vájár nem szinonimája a bányásznak. (2001. X. 8.) Nem cigaretta, hanem cigareta. (2001. X. 12.) A szindikátus, magyarul szakszervezet. Strasbourg kiejtése Sztrázbúr, s nem Straszbúr, mint ahogyan a sztrájk sem a szerbes strájk. (2001. X. 19.) A bolgár nemzet nem Bolgáriában, hanem Bulgáriában él. Nem nyóc, hanem

nyolc óra. Nem médiák (kétszeres többes szám), hanem médiumok vagy média (2002. II. 11. Napjaink.) Nem professzor doktor X. Y., hanem doktor X. Y. professzor. A már említett ragok, képzők, alanyi ragozás, tárgyias ragozás, egyes szám, többes szám stb. úgy keverednek néha, hogy azt a nézőnek kell, ha érteni kívánja a szöveget, a helyükre tenni. A szerbes kiejtéssel (rövid magánhangzók, idegen mondatszerkesztés stb.) a szövegértelmezéssel és a vesszőnél történő levegővétellel is bajok vannak. Az is zavaró, ha a bemondó a kamerák előtt „nagyon szépen” akar beszélni, túlzottan artikulál, ami nem az egyéniségéből fakad. (Mint tette azt a 2002. július–augusztusi Jelen-lét fiatal riporternője.) Úgy gondolta valószínűleg, hogy otthon, a köznapi életben természetesen beszélhet, de a tévében már „il-lő” hangsúlyozottabban ejteni a magán- és a mássalhangzókat. A szövegközlés minőségéről sokat elmond az az eset is, amikor a Híradóban (2002. VI. 17.) a bemondó annyira érthetetlenül olvasott be egy fontos jelentést, hogy azt az adás szerkesztőjének, Buda Hajnalkának azon nyomban meg kellett ismételnie. Hát ilyen is csak az Újvidéki Televízióban fordulhat elő.

A FŐSZERKESZTŐ MUNKÁJÁRÓL nem kívánok külön szólni, hisz azt a munkatársainak, s beosztottjainak munkája és teljesítménye teljes egészében minősíti. Csupán azt lehetne figyelemfelkeltés céljából megismételni, hogy a főszerkesztőnek bátrabban, elszántabban, **akár a lemondásával is fenyegetőzve** kellene a szerb vezetőséggel hadakoznia a magyar műsorok minőségi javulásáért és a pontos kezdési időpontjuk betartása érdekében. Semmiképp sem úgy, amint azt a Magyar Szó 2002. VIII. 25-i számában nyilatkozta. Arra az újságírói kérdésre ugyanis, hogy „a tévé vezetősége mellett kihez fordultak még követelésükkel” (a Napjaink és a Jelen-lét műsorkezdési idejének a visszaállítása érdekében) (a sz. m.), a főszerkesztő így nyilatkozott: „... Külön felhívással még nem fordultunk senkihez.” Vagy arra a kérdésre: „Több mint fél éve annak, hogy a magyar szerkesztőség 311-es szobájába beköltözött az RTV biztonsági szolgálata. Mi lett a sorsa annak a helyiségnek?” A válasz: „... ígéretet kaptunk mielőbbi visszaszármaztatására, de azóta nem történt semmi.” Hát nem is fog történni semmi, ha a főszerkesztő ilyen bátoratlanul, megalkuvón, pozícióját féltve viszonyul a jogfosztásunkhoz.

Természetesen a műsorok eszmeiségén (magyar szellemiségén) és felépítésének arányán (megfordítani az arányt, 20% külpolitika, 20% szerbiai hírek és

60% délvidéki magyar vonatkozású téma) mindenképp változtatni kellene. A 2002. VIII. 24-i Híradóban pl. egyetlenegy tudósítás sem hangzott el a délvidéki vagy az anyaországi magyarságról, de még (a szerb megnevezést használva) a Vajdaságból sem. Ilyenmód semmiképp sem válhat a tévé igazából **Délvidéki Magyar Televízióvá**, az itteni magyarsághoz hű médiummá.

Érthetetlen G. Fehér Gyulának a siránkozása is (Ki dönt helyettünk? / Magyar Szó, 2002. IX. 8.), amikor azon sopánkodik, hogy „helyettünk senki sem fogja kimondani, hogy azt akarjuk, a mi televíziónk ne csak hírműsorokból meg heti összefoglalókból álljon. ... Az a legnagyobb baj, hogy hallgatunk. A késő bánat elvét könnyebb követni. Közben majd megint mások döntenek helyettünk.” Nem tudom G. Fehér mit képzelt, kinek a feladata elkészíteni az Újvidéki Televízió magyar műsortervét. A szerb politikusoknak, akik legszívesebben megszüntetnék, vagy csak minimálisra csökkentenék a magyar adást, esetleg a nézőknek? Hát nem a magyar szerkesztőség vezetőinek a kötelessége és a feladata ez? Hát ki a legilletékesebb, a legszakavatottabb erre a munkára? Még akkor is ezt kellett volna már rég elkészíteniük, ha a tévé szerb vezetősége csak a terv töredékét hajlandó majd teljesíteni. De legalább lenne valamilyen hivatkozási alap, tiltakozási lehetőség. De így? Már azért is érthetetlen ez a felelősségát-hárítás, mivel a VMSZ, illetve az Ideiglenes Nemzeti Tanács már évekkel korábban kidolgozta a magyar sajtó, többek közt a tévé működésének keretét is, így ennek alapján csak pontosítani, azaz a tévére alkalmazni kellett volna ezeket a feladatokat. G. Fehér Gyulának az a megállapítása viszont, miszerint 12 évvel korábban „beleszólási joguk volt a nézőknek a műsortervbe” szemenszedett valótlanság. Még ha jogukban is állt volna ez (ami nem igaz), de véleményüket nyilvánosan közreadni már senkinek sem lett volna bátorsága. (Nem is volt rá lehetősége.)

ÖSSZEGEZVE AZ ELMONDOTTAKAT:

a leírtakból egyértelművé válik, hogy az Újvidéki Televízió magyar szerkesztőségének munkája nem értékelhető európai színvonalúnak. Dolgoznak bár kiváló egyéniségek, de a tevékenység összességét tekintve elmarad a magyarországi, illetve az európai televíziózástól. Ezért több mint harminc év elteltével is nyugodt szívvel kiírhatják a műsorok kezdetén: KÍSÉRLETI ADÁS.

Szabadka, 2002. 09. 20.